

SVT Programetikens informationsbrev 2017-05-02, förtydligat 2017-05-10

(Omständigheterna kring journalisten och författaren Henrik Arnstads medverkan i Aktuellt den 22 september 2016 har förtydligats i texten om inslag kring tidningen Nya Tider och bokmässan.)

AKTUELLTS INTERVJU FRÅN BOKMÄSSAN MED NYA TIDERS CHEFREDAKTÖR FRIADES MED KRITIK FRÅN GRANSKNINGSNÄMNDEN

Hela 20 program och inslag i SVT prövades vid Granskningsnämndens senaste möte. Ändå blev det "bara" sex beslut som rörde SVT och en enda fällning. Anledningen till det är att nämnden valde att slå ihop olika anmälningar i samma ämnen, till exempel när det rörde sig om bevakningen av Brexit i samband med folkomröstningsresultatet i Storbritannien och debatten om Nya Tiders medverkan på fjolårets bokmessa. Den enda fällningen drabbade en sändning från en tävling i längdskidåkning där en sponsrvägg exponerades av misstag. Övriga friande beslut gällde sexskildringar i en långfilm på sen kvällstid och inslag i Rapport och Go'kväll med referenser till Donald Trump.

RAPPORTERING OM BREXIT VAR INTE OSÄKLIG OCH PARTISK

FRIAT: Aktuellt, Gomorron Sverige, SVT Nyheter och SVT Nyheter Extra, 2016-06-24 kl. 10.00–18.10, 19.30 och 21.00, 2016-06-25 kl. 08.00–12.00, 2016-06-26 kl. 09.00, 16.15, 18.00, 19.30 och 21.00, 2016-06-27 kl. 18.00 och 19.30, 2016-07-01 kl. 06.55, SVT1 och SVT2, sändningar om den brittiska folkomröstningen om EU-medlemskap; fråga om opartiskhet och saklighet. Dnr. 16/01820, 1824, 1837, 1838, 1852 och 1904.

Granskningen gällde SVT Nyheter:s rapportering i samband med att resultatet av den brittiska folkomröstningen om EU-medlemskap blev känt. Bevakningen, som skedde i både ordinarie nyhetsprogram och extrainsatta sändningar, bestod av direktrapporter från korrespondenter på plats, förinspelade inslag samt studionintervjuer med gäster och kommentatorer.

Sändningarna anmäldes av sammanlagt 35 personer, som sammanfattningsvis ansåg att rapporteringen var partisk och osaklig för att det endast getts utrymme för motståndare till att Storbritannien skulle lämna EU.

SVT skrev i sitt yttrande att man i hela sin bevakning strävat efter att båda sidors argument skulle synas. Eftersom stora delar av det offentliga Sverige var emot ett brittiskt utträde dominerades dock reaktioner från ett svenskt perspektiv av röster som var negativa eller oroliga för följderna av resultatet.

Granskningsnämnden skriver att sändningar av detta slag ligger väl i linje med SVT:s gransknings- och kommentarsskyldighet. Att rapporteringen i vissa sändningar hade en kritisk infallsvinkel medförde inte att det stred mot kravet på opartiskhet. De konstaterar också att flertalet medverkande var tillfälliga gäster, för vilka kraven på opartiskhet och saklighet är lägre än på företrädare för SVT. Granskningsnämnden har sammanfattningsvis inte funnit brister i saklighet eller opartiskhet, och friar därför aktuella inslag och sändningar.

INGA FÄLLNINGAR, MEN KRITIK I ETT FALL MOT INSLAG OM TIDNINGEN NYA TIDER

FRIAT (i ett fall med kritik): *Gomorrön Sverige*, SVT1, 2016-09-07 och 2016-09-21, inslag med en kulturpanel, *Aktuellt*, SVT2, 2016-09-22 och 2016-09-28, inslag med intervjuer och inslag med debatt om extremister ska få debattera i Sveriges Television; fråga om opartiskhet, saklighet och mediets särskilda genomslagskraft. Dnr. 16/02341, 2473, 2501, 2578 och 17/00767.

Delar av SVT:s bevakning av debatten kring tidningen Nya Tidens deltagande i fjolårets bokmässan blev som många säkert minns utsatt för stark kritik både externt och internt. Det handlade bland annat om en intervju med chefredaktören Vávra Suk i *Aktuellt* och en efterföljande debatt där SVT:s programdirektör Jan Helin medverkade. Nu har granskningsnämnden kommit med beslut i dessa två fall liksom i två fall där *Gomorrön Sveriges* kulturpanel diskuterade liknande ämnen.

I *Gomorrön Sverige* var ett av diskussionsämnena i den återkommande Kulturpanelen vid två tillfällen i september den kritik som Bokmässan i Göteborg fått för sitt beslut att låta tidningen Nya Tider delta med en monter på mässgolvet. I *Aktuellt* den 22 september uppmärksammades att det var bokmässans första dag. Det sändes ett reportage och ett bakgrundsinslag om tidningen som följdes av en direktsänd intervju med chefredaktören Vávra Suk. Slutligen intervjuades journalisten och författaren Henrik Arnstad. Han hade först bjudits in för att debattera med Suk men tackat nej till detta. Han bjöds då in för en intervju istället. Den 28 september debatterade SVT-journalisten Janne Josefsson med programdirektör Jan Helin med utgångspunkt från frågan om extremister ska få debattera i SVT.

Alla inslagen anmäldes av personer som ansåg att de på olika grunder stred mot principen om opartiskhet och saklighet. I *Gomorrön Sverige* hade flera reagerat på att paneldeltagare sagt att Nya Tider är nazistisk utan att tidningen bjudits in för att svara på anklagelserna. Två av dessa anmälare var själva medarbetare på Nya Tider. Två anmälare kritiserade å sin sida att Nya Tidens chefredaktör fick medverka och "oemotsagt" uttrycka sina åsikter i *Aktuellt*. Flera anmälare ansåg att programledaren tog ställning i debatten mellan Janne Josefsson och Jan Helin.

SVT fick yttra sig inför beslutet och skrev när det gällde det första inslaget i *Aktuellt* att "Det är väl känt att SVT i efterhand bedömer att upplägget av bevakningen i *Aktuellt* den aktuella kvällen inte levde upp till de högt ställda journalistiska krav som med rätta ställs på *Aktuellt* som fördjupande nyhetsprogram". Däremot ansåg SVT inte att bevakningen rent formellt sett stred mot sändningstillståndet eller radio- och tv-lagen. När det gällde den efterföljande debatten mellan Josefsson och Helin beklagade SVT att den fick den utformning som blev resultatet, men kunde inte se att programledaren tog ställning i en mer kontroversiell fråga än diskussionen om vad som egentligen sagts på ett internt redaktionsmöte.

Nämnden konstaterade när det gällde *Gomorrön Sverige* att samtliga av anmälarna kritiserade uttalanden gjordes av så kallade tillfälligt medverkande för vilka kraven på opartiskhet och saklighet kan ställas lägre än på företrädare för programföretaget (som reportrar och programledare). Det framkom allvarlig kritik mot Nya Tider, men eftersom programledaren redovisade Nya Tidens ståndpunkt i programmen och att tidningen gavs möjlighet att medverka och svara på kritiken i direktsändning i *Aktuellt* den 22 september ansåg nämnden att inslagen i *Gomorrön* inte stred mot kraven på opartiskhet och saklighet.

När det gäller själva inslaget i *Aktuellt* den 22 september konstaterade nämnden att det förhållandet att inslaget innehöll en intervju med chefredaktören för Nya Tider inte i sig stred mot de bestämmelser som gäller för SVT:s programverksamhet. Nämnden ansåg ändå att det i en sådan intervjusituation, med stöd av demokratibestämmelsen i radio- och tv-lagen och den gransknings- och kommentarsskyldighet som SVT har i sändningstillståndet, ställs krav på att programledaren intar ett kritiskt förhållningssätt. Nämnden ansåg inte att programledaren intog en tydligt kritisk hållning i

intervjun – ”tvärtom gavs chefredaktören långtgående möjligheter att redogöra för sina ståndpunkter utan direkt ifrågasättande eller kommentarer från programledarens sida”. Därför valde nämnden att rikta kritik mot inslaget, men fällde det alltså inte. ”Mot bakgrund av den typ av uttalanden som chefredaktören gjorde i intervjun, den beskrivning av tidningen och chefredaktören som gjordes i början av inslaget och att programledaren också inom ramen för intervjun förde fram en viss bakgrundsbeskrivning av chefredaktören, anser nämnden att denna brist inte var så allvarlig att den medför att inslaget strider mot kravet på opartiskhet.”

Inslaget i Aktuellt den 28 september friades av nämnden utan något längre resonemang: ”Nämnden bedömer att den kritik som anmälarna fört fram inte medför att inslaget strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.”

LOGGOR EXPONERADES OAVSIKTLIGT – INSLAGET FÄLLT UTAN AVGIFT

FÄLLT: Längdskidåkning, 2016-11-19, SVT1, kl. 12.40, inslag med en sponsorvägg; fråga om otillbörligt kommersiellt gynnande. Dnr. 16/03110.

Under en direktsändning från damernas tävling i 10 km klassisk stil under den svenska elitens premiärhelg i längdskidåkning förekom ett inslag med en sponsorvägg med logotyper på. Sponsorväggen syntes i ungefär halva bilden i cirka 16 sekunder utan att någon intervjuades framför den. Fyra stycken logotyper syntes på sponsorväggen.

En anmälare var kritisk till att en vägg med sponsorers logotyper syntes en längre stund i bild mitt under en pågående tävling.

SVT producerade denna tävling i Bruksvallarna, dels en internationell signal med själva tävlingen, dels en svensk inramning med studio. Kameran vid intervjupositionen användes inte i den internationella signalen utan enbart i den svenska sändningen.

SVT anförde i sitt yttrande att när själva tävlingen pågick var det den internationella signalen som gick ut också till den svenska tv-publiken. Det faktum att en bild, där sponsorväggen syns på ena halvan av bilden, visades under 16 sekunder mitt under damtävlingen var inte planerat och inte ett aktivt beslut av producenten eller någon annan inom produktionen. Bilden kom från kameran vid intervjupositionen – en kamera som alltså inte var en del av den internationella signalen – och att bilden visades var olyckligt och självklart inte avsiktligt. Att det skedde berodde på ett fel av teknisk karaktär, ett problem i själva bildmixern i vilken bildproducenten väljer sina bilder. Så fort felet upptäcktes av bildproducenten åtgärdades det. Bilden togs bort och bilderna från tävlingen – den internationella signalen – tog åter vid. SVT skrev också att det inte var fokus på någon enskild logotyp och att de olika logotyper som syntes alla var förhållandevis små. Bilden var heller inte skarp, vilket gjorde den skrivna texten suddig, och exponeringen var också kort sett i relation till hela programmets längd.

Granskningsnämnden anser att de logotyper som syntes på sponsorväggen framhövdes på ett otillbörligt sätt i och med att väggen förekom i bild utan sammanhang och utan att någon intervju skedde. Att exponeringen enligt SVT var oavsiktlig, att bilden var något otydlig och att inslaget endast utgjorde en liten del av sändningen ändrar inte nämndens bedömning. Det uppkomna gynnandet var inte motiverat av ett informations- eller underhållningsintresse. Inslaget strider därför mot bestämmelsen i 5 kap. 5 § radio- och tv-lagen.

Granskningsnämnden anser dock att omständigheterna var sådana att det inte finns skäl att denna gång ansöka om påförande av särskild avgift.

LÅNGFILM VAR INTE PORNOGRAFISK

FRIAT: Blå är den varmaste färgen, SVT 2, 2016-10-14, fransk långfilm om ett kärlekspar. Dnr. 16/02814.

Filmen Blå är den varmaste färgen är ett relationsdrama med fokus på en kärleksrelation mellan två kvinnor. I tre timmar får man följa förskolläraren Adèle med rötter i arbetarklassen och den lite äldre konstnären och medelklasskvinnan Emma. Relationen utvecklas från första förälskelsen och sexuella upptäckarglädjen till att slutligen gå under av svårigheter som till stor del beror på kultur- och klasskillnader. Filmen har fått ett flertal priser bl.a. Guldpalmen i Cannes till både regissör och till de båda kvinnliga skådespelarna och en Guldbagge för bästa utländska film. Den nominerades även till en Golden Globe i USA. Filmen är regisserad av Abdellatif Kechiche som är en etablerad regissör från Tunisien som primärt verkat i den Nordafrikanska/Franska filmvärlden.

En anmälare ansåg att filmen innehöll grovt pornografiska bilder.

SVT argumenterade i sitt yttrande att kärleksscenerna som utgjorde en liten del av det 3 timmar långa relationsdramat var ovanliga för sin avskalade form och sin längd och för att de mestadels bestod av sex mellan kvinnor, att det är svårt att invända mot filmens konstnärliga kvalitet och filmens tema har en stark aktualitet. Det framgick också av påannonseringen att filmen innehöll explicita sexscener.

Granskningsnämnden friade de aktuella scenerna. De ansåg inte att de var sådana att de faller under bestämmelsen i 5 kap. 2 § radio- och tv-lagen. I och med det tar nämnden inte upp om påannonseringen verkligen kunde anses vara en varning.

Nämnden konstaterar att filmen sändes på en tid då det inte fanns en betydande risk för att barn kunde ta del av sändningen. Mot bakgrund av det strider inte heller inslaget mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

FORMULERING OM TAXI DRIVER OCH TRUMP FRIADES

FRIAT: Go´kväll, SVT1, 2016-11-25, inslag med ett filmtips. Dnr 16-03277.

Inslaget sändes inom ramen för bok- och filmtipset på fredagar i Go´kväll och gästkritikern Göran Everdahl tipsade om den nyrestaurerade filmen Taxi Driver. Bland annat sa han följande:

”... Ja, väldigt mörkt nästan ett slags helvetesskildring. Men också realistisk nästan dokumentär. Och så är det ju inte idag alltså det är ju disney... det ju och familje... Ett familjeturistmål. Det New York existerar inte längre medan däremot Travis Bickle, den här personen som då var en farlig outsider och liksom psykopat. Han har valt USA:s nästa president alltså, han är mitt i mainstream på ett sätt som han inte var då. Så därför kan man se den här filmen med ganska andra ögon när man hör den här liksom rasisten homofoben... den här allmänhataren Travis Bickle... bara häva ur sig sin paranoida världsbild så känner man att jamen, det här är inte så udda idag.”

En anmälare ansåg att den medverkande filmkritikern genom att dra paralleller till dagens väljare av Donald Trump i USA och beskrivningen av huvudkaraktären i filmen Taxi Driver gjorde gällande att Trump-väljare i allmänhet skulle vara *”psykopat, rasist, homofob, allmänhatare med paranoid karaktär”*. Anmälaren vände sig också mot att ingen av de andra medverkande i inslaget invände mot beskrivningen av, som anmälaren uppfattade det, Trumps väljare.

I sitt yttrande framhöll SVT att Göran Everdahl är fristående filmkritiker, frilansjournalist och författare. Han är anlitad av Go'kväll som en av cirka åtta återkommande panelmedlemmar som på fredagar har uppdraget att ge sina bästa bok- och filmtips i programmet. Panelmedlemmarna gör sitt urval helt självständigt och är själva utvalda för att ge en spridning inom genrer och ämnen. Uppdraget till panelen är att förmedla personliga upplevelse av den bok eller film de tipsar om.

Analysen i inslaget var att en klassiker är något som ändrar betydelse över tid och som kan vara relevant i vår tid. Som exempel resonerade kritikern om Robert De Niros rollfigur Travis Bickle i Taxidriver som en person som gått från att vara en outsider till att i dag ha åsikter som kunde att lett honom till att välja Donald Trump till USA:s nästa president. Resonemanget var självfallet hypotetiskt, Travis Bickle är en fiktiv rollkaraktär och Everdahl sade ingenting om att alla Trump-väljare skulle vara som Travis Bickle vilket anmälaren har uppfattat.

SVT tillade att kritikern till grund för sin jämförelse hade i åtanke de svepande uttalanden som presidenten gjort under sin kandidatur om olika folkgrupper. Bland annat om mexikaner och muslimer. Generaliserande uttalanden med rasistiska nyanser som t.ex. att mexikaner som kommer till USA skulle vara våldtäktsmän och smuggla in droger, att detta således skulle bero på deras etnicitet. Trump argumenterade också under valrörelsen mot beslutet om att tillåta samkönade äktenskap i USA.

Granskningsnämnden friade inslaget och skriver i sitt beslut att de anser att filmkritikerns uttalande var värderande och att det kan diskuteras om uttalandet borde ha balanserats på något sätt av programledaren mot bakgrund av kravet på opartiskhet. Nämnden konstaterar dock att filmkritikerns uttalande var begränsat till att handla om en fiktiv person, där filmkritikern spekulerade om vad dennes politiska åskådning skulle ha varit i modern tid. Nämnden anser vidare att filmkritikerns uttalande inte var utformat så att han likställde alla de personer som röstat på Donald Trump med att ha de egenskaper som Travis Bickle i filmen hade. Mot bakgrund av detta gör nämnden bedömningen att inslaget inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

KOMMENTAR EFTER TRUMPS VALSEGER FRIAD

FRIAT: Rapport, 2016-11-09, SVT1, kl. 19.30, inslag om att Donald Trump valts till president i USA; fråga om saklighet. Dnr. 16/03118.

Inslaget handlade om att Donald Trump valts till president i USA och hur detta för många kom som en överraskning. Ett samtal i direktsändning mellan programledaren och SVT:s utrikeskommentator fördes. Bland annat sa utrikeskommentatorn följande. *"Alltså opinionsmätningens institutens tid är ju förbi, deras svarsfrekvens har ju gått ner från åttio till tio procent, så de missade ju helt att det var vita amerikaner, både män och kvinnor, främst lågutbildade som röstade fram Trump på det här sättet. De har sett sitt inflytande minska och många är också upprörda över hur spanskan håller på och bli ett språk lika stort som engelskan och de håller på att bli en minoritet bland andra minoriteter så att Trump kan man säga har byggt en sorts identitetspolitik kring vita på ett väldigt skickligt sätt."*

En anmälare ansåg att uppgifterna om demografin och språken i USA var osanna och kraftigt överdrivna.

SVT anförde i sitt yttrande att den kommentar anmälaren kritiserar inte handlade om hur det är i dag utan gällde den stora debatt som pågår i USA om demografiska trender och dess betydelse för valresultatet. Enligt de demografiska trenderna kommer vita icke-"hispanics" att vara i minoritet om

några årtionden (47 procent år 2050 enligt Pew Research Center). Vad gäller spanskan så är ökningen mycket stor. Där går det inte att lika tydligt belägga att de som är oroliga har rätt men SVT poängterade att kommentatorn belyste vad själva oron bestod av. SVT betonade också att kommentatorns formulering i båda fallen var "håller på att bli" det vill säga att det framgick tydligt att det inte var en beskrivning av nuläget utan en trend som pågår.

SVT skrev vidare att meningen som anmälaren kritiserar också måste ses i sitt sammanhang; en redovisning där kommentatorn försökte förklara hur Donald Trump vann valet med hjälp av så kallad identitetspolitik, hur Donald Trump hade lyckats skapa en stämning där vita börjar känna sig som en minoritet fast de inte är det ännu, och där de därför var mottagliga för politiska budskap som handlade om hur deras ställning är hotad. Det har varit en viktig del i Trumps politiska retorik och var ett viktigt skäl till att människor röstade på HONOR.

Granskningsnämnden anser att utrikeskommentatorns uttalande om hur spanskan håller på att bli ett språk lika stort som engelskan och att den vita befolkningen håller på att bli en minoritet kunde ge en missvisande bild av det språkliga och demografiska läget i USA i dag och i närtid. Nämnden anser dock att uttalandet främst får anses avsett att spegla en oro bland Donald Trumps väljare och att inslaget därför inte strider mot kravet på saktighet.

Informationsbrev från SVT Programetik, Sveriges Television, 105 10 Stockholm

E-post: programetik@svt.se, Tel: 08-784 56 78

Om du fått detta infobrev står du även på e-postlistan för nästa.

Nya SVT-prenumeranter kan anmäla sig till programetik@svt.se!